

185. ԹԱՄԱՐԱՆՔ ԳԱՐՈՒԼԸ

Ընհնման շինքը ընհնման մին շատ Թամարան լմարթ, անուամը Փարուլը էտ Փարուլը սաղ օրը տանը երինգյաթ էր ինհնմ, բըղարհում էր Թան հորան քեթը սըրփի։ էտ վեչ իլնածը մին նախշուն, շնհիլ կնեկ օնեք, ընդրա անուամըն էլ նաննախանում էր։

Տասը տարի կվիլ կինեք, վեք Փարուլը փըսակվալ էր, ամմա նաննախանումը խոխա շէր պոնրոնմ։ Դե պիրեք հոյր հետի, Փահուլին, բա ափսուղ շին, վեք Փարուլին խոխա ինի։ նաննախանումը իշկի օղում էլ շէր ընդրա հետի խոխա պիրի։ Տնաշենը շտեղ քյնում էր տարտակ էր կյնմ, հինչ կործի քյնում էր, Թարսվում էր։ նաննախանումը անիսկը-պղեսկը Թափում էր Փարուլին կլխին.— շինք ին հա պետք, ա գոնիլխորավ իլնած, ինծ հո՞ր հա պերալ, վեք մին կընեկ էլ շիր կըրալու պահես, հոր ի՞ր փըսակվում, բա ե՞ս պետկ ա քեզ պահեմ, դե լեշնակ կապի տանը նստի, հա քյննմ ընշադեմ։ Ամման օր, Փարուլանց տունը ըստըհենց կոնվ էր։

Մին օր նաննախանումը Թորենը վառեց, մին փաղաղ խմոր օնեք, հաց Թխեց, Թխած հացը տըղվարեց պըրծավ, մին քյնք վերցակ օնեք, փոնեց մորթեց, ծըվնարավ Թուռնաճնշ քըցեց։ Թորենը ծակեց, տանը կործը պըրծավ, Փարուլին յախան հըվաքեց Թան.— Քյննվ պիտենք քոլը ճախ պիրենք, վեք կարամ օջաղը վառեմ։

Փարուլը կընգանան վախում էր, սուա ու փուա քյննդիրը փորավը տվավ, կընգանը ենգան ընգյավ, քյննցին դըրն քոլը։

Ճընդպին ըտրանց մին աղվեսս պըտահեց: Փաբուլը էտ աղվեսսին կըղնըցըրուց հըցըփոբց ըրավ, թա էտ թո՞րըն ա քյնոմ: Աղվեսն էլ թա.—Կործ օնեմ էս ղոլերին, ասում են էս յաները վերցակ, հավ շատ կա, ինձ մին վերցակ ա հարկավեր, մին էլ մին հավ, տեսնամ կը կարեմ ճարեմ: Փաբուլը վխծավ, ընդրան ասեց.

—Արա, էյ աղվես, քյնաս վեշ մեր տոն, մենք վըրցակավ թուռնաճաշ ենք քըցնլ, քյնաս վեշ թոռնան տոն օնես օտես հա, թալընա վալը եկալ ա քեզ տարալ: Մեր տոնը հեն է շինին էն դրաղի տոնն ա, տոնը կապալ ենք պըլանին տըրալ տըռնին կլխին, հես ա ասում եմ, վեր քյնաս, իմ ծերքասս պըրծընիլ չես:

—Վաա՛յ, չէ, չէ, չէ, Փաբուլ ախպեր, էտ հինչ ե՞ս ասում, բա իմ հի՞նչ կործըն ա, ես ծեր շինին շներան վախում եմ, հո՞ւնց կը քյնամ:

Աղվեսը հենց վեր վըցական թուռնաճաշին սնսը լըսեց, պըրանին ճիրերը քյնաց, դալդան ընգյալ թա չէ, ճնապան շոռ տըրավ, վազ տալավ քյնաց հընգըրունքը հըվաքեց, թորուն կապած քյնացին Փաբուլանց տոն: Պըլանին տըռնին կլխան եր կալան, տոնը պնցան նի տանան տոն, թոռնան թուռնաճաշը տոն կալան, սըռըցըրին, յրա տանան կերան, կճոճը լըպըզտեցին: Ուտիլան ետը կճոճը տարան հյաթումը տըվարի թանձր թրեք կար, ընդրանավ լցրին, պերին տըրան թոռնումը, մին էրկու դոլա ճոճը էլ ըծեցին կլխին վեր շուրանա վեշ, խփին տըրան իրեսին, տոնը կըպեցին, պըլանին տըրան ոլրան տեղը, ուրանք ծըլկեցին:

Փաբուլը նան նանախանումը շըլանին հյաթումը եր տըրան, նի մտան տոն, թուռնաճաշը թոռնան տոն կալան: Փաբուլը էնքան էր սովութացալ, վեր վենդերը թոկացնլ էր, սերտն էլ քյնոմ էր: Փաբուլը քըթնլ կոխեց կճոճին մեշը, տական մին քթնլ տաք-տաք թրեք հանեց, փշեց սըռըցըրուց, տարավ պերանը: Ողկ ըրավ պըրանան եր ածեց, թա.—Ա կնե՞կ, էս տըվարի թրեք ա:

Նանախանումը շիրեփը կոխեց թրեքը խանեց, տական մին շիրեփ տոն կալավ, եշեց տեսավ դորթ վեր թրեք ա, շիրեփը Փաբուլին կլխավը շալ տվավ.—էս լոխ քու դամա խեղճիտ պանն ան, աղվեսը մեր տան տեղը հի՞նչ էր գընդոնմ, տանը տեղն էլ ըսեցիր, պըլանոն տեղն էլ, թուռնաճաշին տեղն էլ, դե մհեկ քյնա թրեք կեր, էտ քեզ քիլ ան:

Ասեց, դըգյանակը երկալավ, երթըկիլնավ մարթին տանան տոն ըրավ: Տասըհենգ լավաշ հաց մին յալլութում կապեց, մղական

յրան ըրաւ, թա՛ն.—էտ էլ քու փայտ, կեր զըխտըկվի թորն օգում ես քյնան, վեր էլ քու իրեսըտ տեսնամ վեշ, Վեր մին էլ եկալ ես, վեն-դըտ կըկտորեմ: Ասեց, տո՛ւնը մարթին քմական կապեց:

Փաբուլը մընաց քյնանը սըրթսըրթալիս: Հացը յալլուխալը եր կալաւ քյնաց նի մտաւ հըրըվանին կյնանը, մին տաք քյնան-շան խոտին յրան նստեց, յալլուխը պաց ըրաւ, էրկու լավաշ դիմ-շանկ ըրաւ կերաւ, քըշտացաւ, խոտին յրան կոխկին ընգյաւ, քոն իլաւ:

Մեքը-ծեքին Փաբուլը կյնանն տոնա եկը, կյնիս եր կալաւ քյնաց: Մըտկումը տըրաւ, թա՛ն. «Քյնան կիտեմ աստըծու կոխկը կյանգյանտ անեմ, տեսնում ես խի ստըհենց քյանբախտ եմ, հի՛նչ անեմ, վեր կարամ ապրեմ, նաննիխանումին էլ լավ պահեմ: Կոզի նաննիխանումը ինձ թուկալ ա, տանան տոնա ըրալ, մին ան, ես ընդրան շատ եմ սո՛ւրոնմ, շատ լնավըն ան, հենց ա բաղում պաց-ված վարթ ինի, Հուվ ինի՛», վեր ընդըհենց գյոճաւ, նախշուն կըն-գանը սիրի վեշ:

Ստըհենց մըտըծիւմ, ինքը ոնրան նհեա խուսալաւ, Փաբուլը մին քանի օր անապա քյնաց: Իրեքհինչի օրը Փաբուլը հասւ մին մեծ կյետի, տըրխընին հանեց, վենդեբը եր քաշեց, կյետալը անց կըցաւ էն դուր, մին կուտի յոխուշ կար ըռալին ըսկըսեց պըցըն-նալ, յոխուշին կեսումը տեսաւ պատին տակին հենա մին կյնի պըրանած, օգում էր երկինա, կարում շեր: Փաբուլին վեր տեսաւ, հըցըրուց, թա՛ն.—Մարթ ախպեր շտե՛ղ ըս քյնոն:

—Քյնոն եմ աստըծու կոխկը կյանգյանտ անեմ, տեսնամ խի ըստըհենց անբախտ եմ, խի քյանսիր եմ ապրում:

—Դե վեր աստըծուն տեսնաս, մետըտ ինի, ինձ հետի էլ հըր-ցըրու, ասի մին կո՛ւչ հին ա ճընըպին զըրաղին եր ընգյած, սո-ված սատկում ա, հի՛նչ անի, վեր կարա ապրի, սատկի վեշ:

—Աշկիս յըրան, կասեմ, բա խի շեմ ասիլ, պըրաննա հու քրեհ շեն օղիլ, կասեմ: Քյնաց-քյնաց մին լղար, քոսան ընգյած ծիի ջըհեց, մին քըրքարուտ դալի մեշ կաղնած: Էտ ծին էլ Փա-բուլան հըցըրուց, թա՛ն.—Ա պարի մարթ, էտ թորն ես քյնոն:

—Աստըծու կոխկըն եմ քյնոն, կյանգյանտ օնեմ:

—Ընապատ պարի ինի, պարով աստըծուն տեսնաս, կործըտ էլ հաշոդի Ամմա խնթրում եմ մին էրկու խոսկ էլ ինձ հետի ասես: Ասի մին ծի կա, քոսան ընգյած, լղար, սոված հենա մին քըրքա-րուտ զըրում կաղնած, տերր տոնա ա ըրալ, հենա սատկում ա, հի՛նչ անի, վեր ջանը սըղանա, տերն էլ կյան տանի պահի:

—Կասեմ, ծի ախպեր, էտ հի՛նչ տըժանը պանն ան, վեր ասեմ վեշ, լափ քյեփըտ քյոթ պահի, համ կասեմ, համ էլ խանբարը կը պիրեմ:

Փաբուլը հերանն ճնապան եր կալավ էլհն քյնանց, դըրըրհիգյունին շատ էր բըզանն, համ էլ սոված էր, մին խնձորի ծառի տակի նստեց վեր դինչանն, համ էլ մին թիքն հաց օտի: Փաբուլը հացը օտում էր, համ էլ ինքը-ինքը պանցրու-պանցրու խոսում: Խնձորի ծառը ընդրան հրցըրուց.—Փաբուլ դայի էտ հի՛նչ ես խոսում, բատըղերավ թո՛րըն ես քյնում: Փաբուլը խնձորի ծառին էլ ասեց հերանն դարդերու: Մանն էլ թն.—Փաբուլ ախպեր, դե վեր աստըծուն չըհես, իմ դարդըն էլ պատմի, ասի մին լավ խնձորի ծառ տեսա, ճըղներին կեսը շուրացած, մընացածըն էլ շուրուպալի յրան յան, հի՛նչ անի, վեր էլհն տըլանրի բար տա: Իմ խնձորնին ըլխարթիս ամենանվան ան:

—Աշկիս յրան, կասեմ, հրցըրփորց կանեմ, հինչ վեր ասեց խանբարը կը պիրեմ: Բա ափսուզ չի՞ թհենց խնձորի ծառը, վեր շուրանում ա, վեր ինեք, մին էրկունը կուտի: Արխային կաց, հրցընիլու վեմ:

Վենդերը քաշ տալավ Փաբուլը էրկու օր էլ ճնապա քյնանց հըսավ մին ճուխտակ ճնըպի, կաղնեց վարավորդ ըրավ, թա դըրն վեր ղուլ քյնան, տեսավ մին հիլիվեր, սիպտակ մըրոթավ մարթ, հենա ճնըպին դրաղին մին քարի յրան նստած, մին էրգյան կյվանջան ծերթին: Էտ հիլիվերը Փաբուլին հրցըրուց.

—Ա քյանսիք քյանբախտ Փաբուլ, էտ շտեղ ես քյնում:

Փաբուլը դըրմացավ, վեր էտ անծանոթ հիլիվերն էլ ա գյունդում հերանն քյանբախտ, քյանսիք ինիլը:

—Քյնում եմ աստըծու կոխկը կյանգյանտի, տեսնամ պատճառը հինչ ան, վեր ես էսքան քյանբախտ եմ:

—Աստուծը ես եմ, հի՛նչ կյանգյանտ օնես, լոխ ասի: Փաբուլը հերանն դարդերը թամնիզ պատմեց: Սնդան էլ կյնիլին դարդը պատմեց, ընդեղանը, ծիին ցավը պատմեց, ընդրանա ետը խնձորի ծառին կյանգյատը ըրավ:

Աստուծ լսեց Փաբուլին, կլխավը կընդավ-կընդավ ըրավ, թն.—Լավ, դե լսի հինչ վեր ասեմ, կը քյնան ընդըհենց էլ կանես, բախտըտ կը պանցվի: Կը քյնան էն խնձորի ծառին կասես, տակ-հոլմըտ վեսկի կա թաղած, մին քյանսիք մարթի ասի թող քանդի տնա օնի հըրուստանա, շորս ղուլտ էլ փիլ-փիլ անի, ճիրի, կը տըլարես, լավ բար կը տաս: Միին էլ կասես, մին քյանսիք մարթի

խնթըրի, ուրան տանի, սև նոթը սապնի նհետ խառնի քուսուտ տեղերը քցի, լնով էլ ուտուցնի, յարեքը կը սղանա, կը քյւնքյանա, ուրան հետի լավ կործ կանի: Կյոնլին ասի, վեր աստուած ասեց թող ճնրպավը քյննցող մին դամլա, ախմախ մարթ փռնի ցրեմ տա օտի, եր կենա քյնն ուրան կործին: Էտ լոխ, հինչ վեր ըսեցի, ընիլան ետը, քու բախտըտ էլ հենն ինքը ուրան վենդավը կլալու վա քու առաշտ:

Փարուլը ուրխացավ, շնորակալ տնունով, ետ տնունով դըրն տոն, մըտըծիլնով.—Դե մհեկ թող նանախանումը ինձ թակի տանան տնա անի, բախտըս պնցվում ան, ես ուրան թակիլ շեմ, ընդրան ես շատ եմ սոնրում:

Ինքը ուրան նհետ խուսալավ եկավ հսավ խնձորի ծառին: Հինչ վեր աստուած ասալ էր ընդրան ասեց: Սառը Փարուլին խնթըրեց, վեր ինքը քանդի, վեսկին տնա տա հրուստանա, ճուրն էլ կապի ուրան ճիրի, ամեռնըն էլ խնձորը քաղի տանի օտի: Փարուլը թն.—Էտ մինը իմ կործը չի, աստուած իմ բախտը պնցնլ ան, իմ հինչի՞ն ա հարկավեր քու տակուտ վեսկիքը, հանն հու վա գյոնդում քանի օր պետկա շըրշարվեմ քանդեմ, շե, հարկավեր չի: Քյննց հսավ քուսուտ ծիին, ընդրան էլ պատմեց աստըծու ասածը: Մին Փարուլին շատ խնթըրեց, յալվարմիշ իլնով, վեր ուրան տանի աստըծու ասածնին կըդարի, ինքըն էլ ընդրա հետի քյշեր ցիրեկ կործ անի: Փարուլը ծիին խոսկըն էլ կտորեց, թն.—Աստուած իմ բախտը պնցնլ ան, ինձ վեշ մին ծի հարկավեր չի:

Դամլա Փարուլը թողեց ծիին ուրան ենդան յիշիլիս, ինքը քյննց կյոնլին կոխկը: Կյոնլին պատմեց աստըծու խորուրթը, թն, հինչ պետկա անի: Կյոնլը, թն.—Փարուլ ախպեր, քըզանա շատ շնորակալ եմ, վեր խոսկըս կտորալ շես, ամմա էնքան սոված կըցալ ըմ, վեր քըռացալ եմ, ընշուկնիս լնով շեն լսում, մին խրեկ մուտացի ընշուկնիս ասի, վեր լսեմ: Փարուլը մուտացավ, վեր կյոնլին ընշուկնիս ասի:

Ա բաշունվա դնում կյոնլ, Փարուլին բուղազան փռեց տրնով տակին, թն.—Քըզանա դամլա, քըզանա թնմըմլ մարթ շտեղան ճարեմ, աստուած լհն քեզ դարկալա, վեր ես օտեմ: Խեղճ Փարուլին էտ կյոնլը ցրեմ տվավ, ծեմ-ծեմ ըրավ, կոշտ լնփեց, քյեփը քյուքուցուրուց տընըկի տալավ փախավ սարը:

Էքսի օրը Փարուլանց շիննցի մին մարթ էտ ճընրպավը անց

կընալիս տեսաւ ջանաւարի ցրեւ տված մարթի վըսկըռնի: Վնսկոտնին հըվաքեց, թուփ ըրաւ մին դալդա տեղ կյնտեց, շորս ղոլին եղեց, մին փափաղ քըթնվ: էտ փափաղը եր կալաւ, տեղըղեց տեսաւ հենց ա ծանոթի փափաղ ինի: Մըտածեց, մըտածեց րնըդան մետըն ընգյնվ, ինքը ուրան ասեց.—Արն, էս մեր հընվան Փաբուլին փափաղն ա: էտ թնմընը տընաշենը խն" ա եկալ ջանաւարի փալ տնում: Փափաղը պերաւ տվաւ ննննխանումին, տեսածը պատմեց:

Եիննցիք հըվըքվեցին, քյննցին Փաբուլին վնսկոտնին հըվըքեցին պերին. ննննխանումը ընդրա յընն մին սոտ լնց ըլնվ, ենդան տարան շինին հանգիստարանումը թըղեցին:

Փաբուլին թըղիլնն շորս ամիս էր անց կըցալ, վեր ննննխանումը թննղանն մարթի քյննց:

Մին տարի հնլն կար վեչ, վեր ննննխանումը մին կըռզնոտ մըղերնվ նախշուն տղա պերնվ, նոր կըլի ընգյնվ, վեր կը կարար խոխա պիրեր, բախտավեր ապրեր: ննննխանումը հըսաւ ուրան նպըտակին, ամմա ամսուղ, վեր Փաբուլը կարեց վեչ խնլթի կյն:

